

WPLYW RODZINY I SZKOŁY NA WYSTĘPOWANIE ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH U DZIECI.

Agresją nazywamy zachowanie zwrócone przeciwko innym osobom, czasem również przeciwko sobie i przedmiotom oraz działanie na ich szkodę. Wśród zachowań agresywnych możemy rozróżnić agresję słowną i agresję fizyczną.

Agresję słowną jest ubliżanie, grożenie, wyśmiewanie, obrzucanie wyzwiskami, ośmieszanie lub kpiny. Jej konsekwencją jest poczucie zagrożenia, odrzucenia, izolacja w grupie.

Agresja fizyczna to atak na drugą osobą lub jej własność. Ma ona postać bezpośredniego kontaktu fizycznego agresora z ofiarą np. w postaci uderzeń, kopnięć lub zadawania ran.

Z terminem agresja związane jest też pojęcie przemocy.

O agresji mówimy wtedy, gdy obie strony konfliktu mają podobną siłę fizyczną i psychiczną. Stosowanie przemocy oznacza takie sytuacje, gdy brak jest równowagi sił np. gdy atakowany uczeń jest słabszy lub, gdy jeden uczeń musi stawić czoła większej grupie.

Znane są trzy główne teorie wyjaśniające pochodzenie ludzkiej agresji.

Pierwsza to teoria instynktów, która mówi, że agresja jest instynktem wrodzonym i że człowiek z natury zachowuje się agresywnie i stosuje przemoc.

Drugą jest teoria frustracji. Według niej zachowania agresywne są reakcją na frustrację, którą przeżywa człowiek w wyniku niezaspokojenia podstawowych potrzeb psychofizycznych.

Trzecia, zwana teorią społecznego uczenia się, mówi, że ludzie uczą się zachowań agresywnych w ciągu życia.

Zastanówmy się, dlaczego dzieci stają się agresywne i stosują przemoc?

Okazuje się, że ważnym czynnikiem wyzwalającym agresję jest otoczenie, w którym dziecko przebywa. Szczególnie zaś środowisko rodzinne. Rodzice powinni zaspokajać podstawowe potrzeby dziecka takie jak: poczucie bezpieczeństwa, bliskości z członkami rodziny, uznania, a nade wszystko miłości. Gdy w rodzinie panuje chaos, a rola matki i ojca nie jest w pełni realizowana, gdy rodzice mają negatywny i chłodny emocjonalnie stosunek do własnego dziecka, gdy nie potrafią jasno określić, co dziecku wolno, a czego robić nie powinno, wówczas traci ono grunt pod nogami, czuje się zagubione i reaguje agresją w stosunku do innych. Dzieci, które czują się bezpieczne w swoim domu, mają dobre kontakty z rodzicami są mniej agresywne i lepiej radzą sobie ze swoimi emocjami. Otoczenie miłością i zainteresowaniem mają mało powodów do okazywania wrogości. Agresję stosują tylko wtedy, gdy się boją, czują się samotne, pełne rozterek lub gdy mają silną potrzebę zwrócenia na siebie uwagi. Rodzice powinni nauczyć swoje dzieci, że prezentowane przez nich zachowania, nie mogą przekroczyć określonych granic. Jeżeli dzieci będą stosowały agresję i przemoc jako metody rozwiązywania problemów, a ze strony rodziców spotkają akceptację lub pobłażliwość, poziom ich agresji będzie wzrastał. Rodzice powinni być zatem konsekwentni w stosowaniu dyscypliny. W tym miejscu chcę jednak zwrócić uwagę na wyniki badań, które mówią, że umiar i wyraźnie określone granice dyscypliny są lepsze niż zbytnia pobłażliwość lub zbyt ostry rygor. Należy podkreślić, że dzieci mające do czynienia z agresją i przemocą w rodzinie przenoszą jej stosowanie na kontakty z innymi.

Do osób mających wpływ na występowanie zachowań agresywnych u dzieci zaliczają się także nauczyciele. Rola nauczyciela w klasie polega na stworzeniu bezpiecznej atmosfery, w której uczniowie mieliby okazję dobrze się poznać i przedstawić swoje oczekiwania. Dobry nauczyciel stwarza okazję do budowania więzi i wpływa na ustalanie zasad współpracy, bądź rywalizacji między członkami zespołu klasowego. Sprawia, że klasa będzie funkcjonować jako całość, lub niektórzy będą izolowani. Jeżeli nauczyciel przypnie

komuś łatkę „nieudacznika”, to dzieci potwierdzą to swoim zachowaniem, gdy dopuści w klasie do ostrej rywalizacji i zaakceptuje ją, to między uczniami będzie się toczyła walka, często nie tylko w szkole, ale i poza nią. Co się dzieje w klasie, w której panuje negatywna atmosfera, gdzie dominują najsilniejsi, gdzie nie ma współpracy, a między uczniami toczy się ostra walka? Otóż, klasa taka będzie poszukiwała „kozła ofiarnego”, by odreagować swoją agresję i frustrację na jednostce, która nie potrafi się bronić.

Inna grupa czynników wyzwalających agresję tkwi w samym dziecku. Dzieci nadpobudliwe, które nie posiadają umiejętności kontrolowania swoich emocji, nie potrafią też przewidzieć swoich reakcji i zachowań. Stosują agresję i przemoc, zwłaszcza wtedy, gdy te zapewniają im odnoszenie sukcesów i są dla nich nagradzające.

Również alkohol i narkotyki powodują wzrost zachowań agresywnych, ponieważ obniżają samokontrolę i ograniczają ocenę sytuacji.

Pokazywana w mediach przemoc, w poważnym stopniu wpływa na uczenie się jej przez dzieci, bowiem tłumi ona wrażliwość w odbiorze realnego życia i uczy nierealistycznych zachowań.

Usposobienia dziecka to także czynnik mający wpływ na występowanie zachowań agresywnych. Istnieje większe prawdopodobieństwo, że agresja rozwinie się u dziecka aktywnego, o większym temperamencie, niż u dziecka łagodnego i spokojnego.

Szkoła jako instytucja także zawiera w sobie wiele szkodliwych czynników instytucjonalno – organizacyjnych wyzwalających agresję. Należy tu wymienić zbyt liczne klasy, częste zmiany nauczycieli, za mało przestrzeni i okazji do ruchu rozładowującego w sposób naturalny stres. Zły standard niektórych budynków, złe oświetlenie, wysoki poziom hałasu i nasycony dużą ilością kolorów wystrój pomieszczeń.

Chcę jeszcze krótko powiedzieć o znaczeniu grupy w kontekście agresji i przemocy. Otóż w klasie szkolnej będącej grupą, często trafiają się osoby samotne, nie potrafiące bronić swoich racji, ani siebie. Kiedy taka osoba pozwala się zastraszać, płacze, wznaga w agresorze poczucie jego wyższości i siły, staje się jego łupem. Agresor atakuje ją, aby zdobyć prestiż w najbliższym otoczeniu. Z czasem, za aprobatą agresora, zaczynają atakować ofiarę również inne osoby chcące zdobyć znaczenie w grupie. Ofiara staje się bezpiecznym celem dla tych wszystkich, którzy chcą wyładować swoje negatywne emocje. Nikt nie staje w obronie takiej osoby, aby nie narazić się na wyśmiewanie lub nawet prześladowanie.

Dlaczego czasami spokojni i mili uczniowie również biorą udział w prześladowaniu innych? Otóż działa tu znany mechanizm zmniejszonego poczucia odpowiedzialności. Gdy grupa dokucza ofierze, odpowiedzialność rozkłada się na wszystkich i tak naprawdę nikt nie czuje się winny.

Profilaktyka zachowań agresywnych obejmuje wiele zagadnień, które wcale nie koncentrują się na samej agresji, ale na budowaniu wysokiej samooceny, sposobach radzenia sobie z własnymi emocjami, współdziałaniu z innymi ludźmi. Zawiera też informacje o miejscach i ludziach, którzy mogą udzielić pomocy w trudnych sytuacjach.